СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 29-го Вересня 1898. | Число 39.

Календарь.

Вересень.		
29	Ч.	Софія, Вѣры, Надѣи, Любви
30	П.	Евменія еп.
1	С.	Трофима, Саватія
2	Н.	17. ПО СОШ. Евстатія
3	П.	Кондрата мч.
4	В.	Фоки мч., Іоны
5	С.	† Зачатіе св. Іоана Хрест.

Змѣстъ.

УВАГА.

Хотячи приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

СПРАВЫ „Р. Н. СОЮЗА."

Въ першôй половинѣ мѣсяця вересня с. р. приступили до „Р. Н. Союза" слѣдуючи новû члены:

		Число въ гол. книзѣ:
	Jessup, Pa.	
1.	Вашкевичь Ив.	1000
	Yonkers, N. Y.	
2.	Цюрикъ Онуфрій	1001
3.	Федорко Григор.	1001
	Pittsburg, Pa.	
4.	Коцуръ Петро	491
	Shenandoah, Pa.	
5.	Бубель Данило	1002
6.	Ґамбаль Стефанъ	1002
7.	Сончакъ Илько	1003
8.	Швець Томко	1003
	Olyphant, Pa.	
9.	Гнатушко Мих.	1004
10.	Иванцкій Мих.	1004
11.	Тихоньскій Пет,	1005
12.	Жидловичь Мар.	1005
13.	„ Иванъ	1006
14.	Чичила Стефанъ	1006
15.	„ Микола	1007
16.	Пыжь Петро	1007
17.	Ґрешко Мих.	1008
18.	Кузьмякъ Андр.	1008
19.	„ Анна	1009
20.	„ Антонія	1009
21.	„ Йванъ	1010
22.	Ґижка Ярославъ	1010
23.	Павлякъ Антось	1011
	McAdoo, Pa.	
24.	Фешь Семанъ	168
25.	Фиркаль Юрій	202
26.	Касичь Андрей	835
27.	Пухиръ Иванъ	835
28.	Селапата Андрей	836
29.	Сквиръ Анна	1011
30.	„ Иванъ	1012
31.	„ Антонъ	1012
32.	„ Михайло	1013
33.	„ Марія	1013
34.	Гербутъ Петро	1014

Ант. Бончевскій
секретарь.

Доля американьскихъ народныхъ учителѣвъ.

Скаржимо ся мы, що народне учительств, въ краю такъ уже пообставлюване розличного рода наставниками що нѣякъ имъ и ворухнутись свобôдно, а за свою мозольну працю такъ лихо платне, що мало кого кортить посвятитись тому заводови. То правда, що польско-шляхоцкû верховоды нарокомъ позаводили у школьництвѣ народнôмъ таке, а найбôльше въ сходнôй Галичинѣ, щобъ селяне не дуже то нюхали письма, бо мовлявъ, якъ хлопъ вывчить письма, то заразъ и хапъ за газету чи книжку, де може бути не разъ и на нихъ понаписуване, а опôсля тратить слухнянôсть до тыхъ дармограѣвъ. Не лучше воно зъ учителями и въ Америцѣ. Розумѣєсь, що американьскû школы тысячу разôвъ практичнѣйше уряджени якъ краевû та учителѣ не дуже оточенû опѣкою. Они зависимû ту вôдъ пануючои, даной партіи, котра на якійсь часъ прійшла до заряду въ данôй мѣсцевости.

Будь такій народный учитель найспособнѣйшій, будь вôнъ найпримѣрнѣйшимъ и найревнѣйшимъ, то коли вôнъ примѣромъ демократъ, а до управы школьными дѣлами увойшли републикане, то тû можуть его, а навѣть и усувають зъ посады, а на его мѣсце беруть приклонника своихъ поглядôвъ. Ще добре, коли такій учитель або учителька молодû и потрафять пôддобрити ся кому треба, але на старости лѣтъ, коли нема вôдложеного цента — гôренька година.

Народный, амер. учитель мусить оглядати ся неразъ и за иншою роботою, бо ему платять лишь за той часъ, коли учить, а за свята и вакаціи — нѣ. Пôсля того, чижь може учитель вôддатись цѣлою душею сѣй высокôй задачѣ, коли по его головѣ мусять шибати такû пытаня, чимъ поживитись пôдчасъ вакацій та де склонити голову на старшû лѣта?

Пенсія амер. учителя, розумѣєсь, о много бôльша вôдъ пенсіи краевыхъ учителѣвъ, але и ту вызыскують ихъ силы, а найбôльше жѣноцтво. Американець потонувъ цѣлымъ своимъ єствомъ въ погоню за доляромъ и всюды, навѣть въ школьництвѣ, добачує лишь бізнесъ.

Власна хвальба смердить и нѣчого не дасть!

Нема що диноватись, если якій промысловець хвалить ся своимъ товаромъ, — бо то есть его приватный „бізнесъ," а особенно тутъ въ Америцѣ, где безъ оголошеня и крôлячои скôрки не продашь. Читаючи отже такû оголошеня, думавъ бы хто, що Богъ знає, якû тамъ суть рѣчи у него на складѣ, коли такъ захвалює, а тымчасомъ зайдѣть до него, то переконаєтесь, що се чиста брехня, котрою людей въ Америцѣ заманюють, а черезъ то роблять великû бізнесы. Подôбнои засады тримаєсь и нашъ знакомый „А. Р. Вѣстникъ." Хто изъ читателѣвъ его, не знає его, то присягъ бы, що то всьо, що вôнъ пише, есть чистою правдою. Однакъ, коли чоловѣкъ познакомить ся зъ тою рѣчею близше, то въ тойчасъ ажь переконає ся и скаже, що то була брехня. Такъ отже подôбну статю трафилось менѣ подыбати въ ч. 32. пôдъ заголовкомъ: „Одно красное школьное торжество" въ Yonkers, N. Y., де мѣстить ся чимало небылиць та рôжныхъ дурниць про тую школу, о котрôй пише, зъ чого можна вывести хиба такій результатъ, що дѣти непотрѣбно дерли черевики, та наражали родичѣвъ на непотрѣбнû выдатки що выплаты. Нѣчимъ тутъ хвалити ся, що дѣти вмѣють по руски молити ся! Та якже бы то було, щобъ руска дѣтина не вмѣла по руски молити ся? Якû-жь бы то були родичѣ? Тажь родичѣ учать молитвы дѣтей въ дома прецѣнь! И чимъ-же тутъ хвалити ся? — Дальше подыбуємо, що дѣти научились хорошо читати по руски. Се такожь немала брехня, бо я для переконаня показувавъ згаданымъ дѣтямъ рускû буквы, то казали, що не вмѣють, лишь на „таблѣ." О! такъ що иншого! Дальше подыбуємо ще одну „грубу штуку", надъ котрою варто застановитись. Авторъ пише, що въ згаданôй школѣ мають таку „машину", що у нѣй „языки ламлють." Проба, котру зроблено на однôй дѣвчинѣ, удалась дуже добре (пôсля гадки автора), бо коли поламано той дѣвчинѣ „англійскій языкъ", то за 4 мѣсяцѣ зроблено зъ него ажь два: рускій и словеньскій. Було-бъ се дуже славно, если-бъ то була правда, але якъ тому можь вѣрити, коли самъ учитель по руски говорити належито не вмѣє. Що иншого по мадярски.... и если-бъ бувъ такъ написавъ, то я самъ признавъ бы ему рацію въ тôмъ, бо якъ вôнъ, такъ „пан. прев." суть въ тôмъ майстрове. А въ прочѣмъ се не тайне, що угорскû попы, котрû называють ся рускими, уходять за рускихъ лишь задля свого „бізнесу". Они тое самû до себе кажуть. А оденъ зъ нихъ, въ Кінґстонѣ, то на смѣхъ та ганьбу по просту выперъ ся на кортѣ, що не есть Русиномъ лишь Мадяромъ!... По ихъ думцѣ можна бути якимъ-будь, абы тôлько доляры ишли... О нихъ, такихъ Русинахъ, народолюбцяхъ и патріотахъ написавъ безсмертный Т. Шевченко ось такъ: „По закону Апостолôвъ вы любите брата? Суесловы! Лицемѣры! Господомъ проклятû! Вы любите на братови шкуру а не душу, тай лупите по закону!"

Та не досыть того, що понабабрювано такихъ нечуваныхъ небылиць, нашъ „панъ прев." вмѣсто проповѣди взявъ ся цѣлу тую статю читати въ недѣлю, а за тымъ и „Свободу". Та чи видѣвъ хто таке чудо, щобы въ церкви газеты читали? Если вже такъ есть, то нехай собѣ кождый, котрый иде до церкви, вмѣсто молитвослова возьме „Вѣстникъ" и най читає. Але нехай бы тамъ собѣ били „браво", кобъ тôлько намъ галицкимъ Русинамъ дали спокôй, а то чѣпають ся якъ пяный плота, хотяй мы сидимо собѣ якъ въ Бога за дверми, то все о насъ заваджують: то въ церкви показують на насъ пальцями, то по-за церковь стронять ся насъ зъ роботы повыганяти (пôдъ тымъ предлогомъ, що мы соціялісты(??) та ще до того и публично яли ся насъ трактовати. — До читальнѣ такожь заказують ходити, бо кажуть, що въ читальни говорить ся що „Бога нема", тай ще и вôдъ спѣву вôдганяють. — Кара божа чи що зъ тыми мадярскими опѣкунами!

Народе рускій! Май уже разъ свôй розумъ! А если ты и до днесь отримуєшь своєю кервавицею такихъ „дух. катôвъ", то опамятай ся поки часъ и прожени тыхъ „патріотôвъ" звôдки прійшли, поки еще не вросли ся и не забеспечили свое пановане, такъ якъ у насъ, Не слухай ихъ масныхъ слôвъ, котрыми до тебе говорять, бо то лишь дочасно, щобы тебе „приспати", а потôмъ коли имъ плянъ удасть ся, то вже тебе не пытають, але роблять по свому. Такъ было и есть у насъ. Церковь у насъ истнуе вже 6 рокôвъ. До сего року було еще яко тако, бо „панове прев." зъ парохіянами мусѣли числити ся, бо церковь була въ рукахъ парохіи. Ажь вôдъ сего року, коли вымовлено мѣсце бувшому о. Стецовичови, а той спровадивъ на свое мѣсце о. А. Камѣньского — перевернуло ся все „до горы ногами". О. А. Камѣн. на стôлько бувъ проворный, що своими „масными словами" вмѣвъ ся такъ пôдлизати церковному комітетови, що той давъ ся звести и вôддавъ церковь въ руки нюйорского бискупа. Послухайте якихъ штучокъ вôнъ уживавъ до того.

Въ самъ той часъ, коли ту приѣхавъ и коли условія принятя мавъ вже пôдписанû, почавъ говорити нашимъ Галичанамъ (був. прихильникамъ о. Стецовича) таке:

— То вы будете зъ унґарами грызти ся?! Вôддѣлѣть ся! А скôлько васъ всѣхъ галичанъ може бути?

— Высше 300 — кажуть.

— Высше 300! Фѣвъ! Та що намъ бѣда зробить! Вôддѣлѣть ся! Та-жь мы годнû собѣ церковцю поставити за $4—6000 „Cash money", а въ той нехай собѣ унґаре колеса обладають! Менѣ наймете якій гавзикъ за $8—10, а за короткій часъ и церковь буде готова. Що до матеріялу, то я самъ вамъ дещо дамъ, а може и бискупъ дасть зъ кôлька тысячь.

А се есть фактъ, на котрый тû люде готовû кождого разу присягнути!

Нашû Галичане чуючи то и видячи сто дальшû поступки, почали сумнѣватись и недовѣряти о. Кам. Дальше просивъ ихъ, щобъ поѣхати зъ нимъ до бискупа, а коли они того не зробили, чепивъ ся знову угорскихъ Русинôвъ, котрыхъ

(Продовжене на другôй сторонѣ).

КОМЕДІЯ ПОМЫЛОКЪ.

Оповѣданє зъ американьского житя

ГЕНРИКА СѢНКЕВИЧА.

(Конець.)

Шерифъ позволивъ имъ спокôйно выкричати ся. Вôдтакъ заговоривъ вôнъ зъ образованымъ спокоємъ:

— Мои дорогû! По що то кричати? Тажь вамъ нѣчо не поможе. Вы разъ звѣнчанû судією; вы передъ его лицемъ сказалисьте свое „yes", на пôдставѣ котрого заключено супружество — сежь урядово запротоколовано и запечатано — тай теперь вы чоловѣкъ и жѣнка пôсля правъ Сполученыхъ Державъ и нѣчого вамъ не поможе. Вы знаєте дуже добре, що судія пôсля нашихъ правъ може звѣнчати, але не може дати розводу. О розвôдъ можна старати ся у найвысшôмъ судѣ въ Санъ Франциско, а се вымагає довгого процесу, котрый бôльше коштує, якъ вы обое разомъ вартû. Таку пріємнôсть, якъ розвôдъ, можуть собѣ позволити міліонеры, а не такихъ двое небораковъ, якъ вы. Пôсля всѣхъ обставинъ було-бъ то одно найлѣпшимъ, якъ бы вы перестали кричати, а робили те, чого не дасть ся оминути. При той способности повѣдомляю васъ, що я спроваджу прекраснû дѣточû черевички пôсля найновѣйшои парискои моды. Good bye!

Пôсля тыхъ слôвъ вôнъ вôддаливъ ся, а згромадженû люде, котрû прійшли були зъ шерифомъ, посунули за нимъ зъ голоснымъ смѣхомъ, тôлько обое молодята остали самû.

— То той мировый судія зô злости насъ звѣнчавъ, понеже вôнъ Французъ, а мы Нѣмцѣ.

— Зовсѣмъ справедливо — вôдповѣвъ Гансъ.

— Але мы мусимо подати о розвôдъ — репетовала панна.

— Розумѣє ся, що мусимо. Я всейчасъ махаю въ дорогу. Я иду першій, бо я есмь обыдженый. Вы менѣ зъ середины „t" вышкробали.

— Нѣ, я иду перша. Вы-жь скорше мене въ желѣзка зловили.

— Я васъ не можу знести.

— Я васъ не можу стерпѣти.

Якъ они въ той спосôбъ кôлька чемностей собѣ наговорили, удались до своихъ сторôвъ и заразъ ихъ позамыкали.

На землю впала нôчь. Нôчь принесла сонъ и супокôй, але для нихъ двохъ, анѣ одного, анѣ другого. Гансъ перевертавъ ся на своимъ лôжку и певно заедно таку думку думавъ: „Тамъ на другôй сторонѣ спить моя жѣнка." А она знову певно таке думала: „Тамъ на другôй сторонѣ спить мôй мужь." И у обоихъ затремтѣли серця при такôй гадцѣ и наповнились солодкими чутями. Ненависть и злôсть уступили и запановало чувство самоты. Крôмъ того думавъ Гансъ такожь и про малпу надъ дверми стору. Прецѣ вôнъ не позволить, щобъ она довше тамъ висѣла, она-жь есть каррикатурою его жѣнки. И здавалось ему, що вôнъ страхъ бридке дѣло поповнивъ — повѣсивши ту малпу надъ своими дверми. А прецѣ! Тота панна Найманъ, вôнъ еи ненавидить. Прецѣ зъ еи вины его лѣдъ стопивъ ся! Она-жь въ ночи коло его дому крутила ся и вôнъ еи въ желѣзка зловивъ! При тôмъ пригадалась ему та хвиля, якъ мѣсяць освѣтивъ еи маленьку, якъ снѣгъ нôжку. И якъ вôнъ еи тогды въ раменахъ державъ!.... Вôнъ сѣвъ на краю лôжка и закрывъ долонями тварь.

— Она есть прекрасна дѣвчина, певно. Але я еи не можу терпѣти. Ахъ и она мене не може знести. То такъ не мило, чортôвски не мило. А розвôдъ коштує стôлько грошей. Если-бъ я цѣлый свôй крамъ выпродавъ, то еще-бъ грошей не стало.

— Я жѣнка того Дучмана! — думала собѣ панна Нюменъ... Я вже бôльше не дѣвчина, я вôддалась. Але не хочу вôддаватись. А если-бъ я схотѣла выйти за мужь, то певно выбрала бы я кождого иншого, тôлько не того тамъ. Чоловѣкъ, котрый мене въ желѣзка зловивъ! Дѣйсно, то правда, вôнъ поспѣшивъ менѣ зъ помочію и занѣсъ мене до горы. Вôнъ есть сильный и красный мужчина, сего не можь заперечити. А я така слаба и самотна на свѣтѣ... На милôсть Бога, а тамъ що? Тамъ щось драпає ся!

То цѣлкомъ певно, що въ цѣлôмъ окрузѣ не чути було нѣ легонького шелесту, нѣ крику, нѣчогôсѣнько. Але панна Нюменъ, котра впередъ нѣколи не знала, що то страхъ, попала наразъ въ тревогу.

— Недалеко мусять дѣятись мордерства; — (въ цѣлôмъ окрузѣ мѣста Struck Oil въ протягу послѣдныхъ лѣтъ було такъ спокôйно и пріязно, якъ колись въ Арцѣ Ноа) лихû люде могли провѣдати, що у мене кôлька долярôвъ ушпарованыхъ. И то зовсѣмъ не есть неможливымъ, щобъ мене одного красного дня не замордовано и не обрабовано. Такъ, якъ бы ту бувъ мужчина, то нѣхто не важивъ бы ся. Але така самотна, безпомôчна дѣвчина зовсѣмъ безборонна...."

Такъ думаючи и продумуючи проходжувалась панна Нюменъ неспокôйно по своей комнатѣ геть и назадъ, назадъ и геть. Чувство самоты вôдчувала она сильно въ нôчнôй тишинѣ. Наразъ остовпѣла. Симъ разомъ вже дѣйсно нѣчо ѣй не привидѣлось. Зовсѣмъ сильно и выразно роздавались въ нôчнôй тишинѣ пильнû удары молотка. „Боже единый! — закричала она, вломляють ся до мого стору!

Она скочила до вôкна и позирала черезъ шибы, тремтячи на цѣлôмъ тѣлѣ вôдъ страху. Але одинокій поглядъ выстарчивъ, щобъ еи успокоити. Мѣсяць стоявъ власне надъ улицею и сыпавъ цѣле море срѣбла бѣлыхъ лучѣвъ на Struck Oil. Можна було всьо докладно розôзнати, якъ бы въ бѣлый день. На домѣ, на противъ, приперто драбину, а на верху еи яснѣла постать Ганса. Дивовижне свѣтло збôльшало величину и вôнъ выглядавъ, якъ той великанъ изъ старои байки, що молотомъ змію убиває. Тôлько той молотъ уживавъ ся не на змію, але на звѣря, котре вже въ заложеню о много було не такъ небеспечне, бо не жило, лише було намальоване. Гансъ ударявъ зъ цѣлои силы молоткомъ по малпѣ надъ дверима, певно въ той цѣли, щобъ цвякъ, на котрôмъ она висѣла, вôдбити.

„Вôнъ прецѣ здôймає малпу. Се красно зъ его стороны" — думала собѣ панна Нюменъ. И наразъ почула она, що въ еи серци починають леды топнѣти. Она отворила зъ легонька вôкно.

На другôй сторонѣ вытягавъ Гансъ поволи цвяки и бляха гримнула на землю. Вôдтакъ злѣзъ вôнъ зъ драбины на землю, звинувъ шильдъ своими сильными руками въ трубу, взявъ драбину на плечѣ и намѣрявъ вôддалитись.

— Пане! — сказала панна, не дуже то голосно, але однакъ такъ выразно, що можна було еи голосъ въ глубокôй тишѣ почути.

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. Carmel, PA. by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To "SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои.)

дурнвъ рôжно-родно доти, доки тй не дали наклонитись и не поѣхали вразъ зъ нимъ до Ню Йорку, де всьо (безъ вѣдомости парохіянъ) вôддавъ въ пазуры бискупа.

До тыхъ „грушокъ, котрй мали родити ся на вербѣ" належала и „читальня не крещена", котру о. К. закладавъ на то, щобы людей пôддобрити, а вôдтакъ допнути своей цѣли. А що се такъ, а не инакше, то доказуе фактъ, що о. К. лишь доти говоривъ за читальню, доки не поставивъ на своимъ, а коли уже церковь була въ рукахъ бискупа и о. К. чувъ ся забеспечнымъ, то въ недѣлю на проповѣди звернувъ ся до чл. „не крещенои читальнѣ" и сказавъ: „Хотѣлисьте читальню, то я вамъ заложивъ, але я тамъ приходити не буду, бо я вже досить ученый, учѣть ся самй, если хочете"! Но на тôмъ еще не конець о. К.........го якось дуже кололо въ очи братство галицке св. Арх. Михаила, тому-жь то вôнъ постановивъ розбити тое братство и тымъ способомъ „покорити пôдъ нозѣ свои." Но сталось инакше. Помимо того, що о. К. выговорювавъ на братство нечуваний рѣчи за 4 недѣлѣ пôдъ часъ проповѣди въ церкви, що заказовавъ людямъ вступати до того братства, (а одного разу допустивъ ся навѣть такого шкандалу, що показувавъ пальцями на чл. бр. С. Фецька, кажучи: „Дивѣть ся! Отъ тамъ оденъ изъ „нихъ" стоить при дверяхъ, та слухае лишь, щобы знавъ що другимъ розказовати!") люде мовь бы на перекôръ горнулись до братства и днесь, коли наше братство числить высше 100 членôвъ, то дяка тому належить ся о. К.........му пôдъ тымъ взглядомъ.

Теперь вже годѣ котрому зъ Галичанъ до церкви носа показати, бо „п. прев." заразъ кадить, кропить, та крестить якою марою попаде: поганами, жидами, сальвѣсями, (Salvation) худобою, чорнокнижниками, юдами, фарисеями, соціялістами и Богъ зне чимъ еще!

На послѣдокъ авторъ пише, що мы вôддѣляемо ся, бунтуемо ся и не повинно нападаемо на священника. — Та чи тутъ наша вина? Та чи не самъ о. Камѣньскій завзывавъ насъ, щобъ мы вôддѣляли ся вôдъ унґарôвъ и ставили иншу церковь, а зъ тои щобъ зробити колесарню?! Чи не выганяно насъ изъ церкви? — Чи не выгнано братство св. Арх. Михаила изъ церковнои галѣ? Чи не ругано насъ въ церкви остатными словами? — Ганьба и встыдъ вамъ мадярскй заушники! Та вы осмѣляете ся еще головы до горы пôдносити, та хвалити ся патріотизмомъ въ вашôмъ орґанѣ?! Та вы думаете, що нашь рускій нарôдъ уже цѣлкомъ стративъ голову и буде за свои грошѣ слухати пашквилѣвъ вмѣсто слова божого въ церкви?

Та вы думаете, що нашь бѣдный рускій робôтникъ повыставлявъ въ Америцѣ церкви для вашого бізнесу, щобъ вы позаписовали тй храмы айрискимъ бискупамъ, а вôдтакъ за плечима бискупôвъ носились на людяхъ и робили, що самй хочете? — Церкви въ колесарнѣ обертати и людей худобою называти? — Страшный рахунокъ прійде вамъ колись здати „слуги божй" за тй „овечкй", котрй вы такъ немилосердно стрижете и лупите послѣдну шкуру зъ нихъ!!!

Теперь, мы, ниже пôдписаний члены, вашои „не крещенои читальнѣ" вôдзываемось до васъ Всечес. о. А. Камѣньскій, основателю читальнѣ, великій просвѣтителю и ревный патріоте рускій въ Юнкерсъ зъ запытанемъ; где нашй грошѣ, котрй забралисьте вôдъ насъ, або где тая читальня, на котру позабиралисьте грошѣ? На пôдставѣ тôй, що тая читальня була лишь штукою до осягненя цѣли, дальше що за тй грошѣ не спроваджено жадныхъ книжокъ анѣ газетъ, мы просимо, щобысьте намъ тй грошѣ звернули въ добрôмъ способѣ, бо если нѣ, то мы потягнемо васъ передъ судъ, где буде встыдъ для вашой лысои головы, а то справило бы вамъ много непріемности. Вы нѣкому нѣчого не даруете, тому-жь и мы бѣднй робôтники не маемо грошей на збытъ, щобы выкидати тамъ, где не треба. Мы знаемо выпадокъ, що одна жена прійшовши до церкви на вывôдъ и положила вамъ 50 цнт., котрй вы сейчасъ казали дякови вôднести ѣй и закричали на цѣлу губу въ притомности многихъ людей, що вамъ належить ся доляра.

Тутъ подано имена тыхъ людей, котрй подавали грошѣ на тую читальню и котрй хотять, щобъ имъ звернено и суму котрый тôлько давъ:
1) Андрей Драганъ, 25 цнт.;
2) Діонизій Мерена, 25 цнт.;
3) Теодоръ Быбель, 25 цнт.;
4) Иванъ Сабатъ, 1.00; 5) Марко Хома; 25 цнт.; 6) Вартоломей Дурнякъ, 25 цнт.;
7) Николай Васенько 25 ц.
Разомъ належить ся $2.50.

Yonkers, N. Y. дня 16. вер. 18 8 р.

С. Д. Сосенко

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Фалшиву радôсть оденъ дописователь бувъ высказавъ недавно въ „Америк. Русск. Вѣстнику", що доперва теперь Русины въ Bayonne почули свое руске богослужене, на жаль въ салюнѣ. Я Богу дяковати мешкаю въ Bayonne кôлька лѣтъ и часто чую свое рôдне руске богослужене и спѣвъ и слово боже въ церкви джерсиситскôй, не тôлько я, але всѣ Русины, котрй не вырѣкали ся своего обряду и своеи бесѣды рускои, ходимо и дальше будемо тримати ся тои церкви, а до неи не далеко, бо лишь 5 цнт. кара. Въ Bayonne намъ треба було чимъ скорше заложити руску школу (але не мадярску анѣ не словеньску) и власне нашь о. духовный зъ Jersey City радили и хотѣли самй до того причинитись, но що-жь робити, коли въ Bayonne знайшло ся кôлькохъ ворогôвъ рускихъ и пôдмовлений однымъ гр. кат. духовникомъ зъ сусѣднои парохіи, постановили самй межи собою безъ волѣ и запытаня ся вз'ѣхъ Русинôвъ будовати нову свою церковь, плебанію и може галю. Згодили лоты, але заинтабульовали на себе Корбелякъ (зъ Галичины) и другй, а ты дурный народе плати не знати на що и на кого. Спровадили вôдъ 1. с. м. „пана превелебного" зъ Lansford, котрый такъ добре тамъ газдувавъ, що церковь выставили на лицитацію, а теперь прійшовъ до Bayonne будовати зновь церковь. (А звѣстна рѣчь, що „панъ превелебный" пасіями любять будовати новй церкви, бо робять великій интересъ, вженуть нарôдъ бѣдный въ великій довгъ и за пару мѣсяцѣвъ вандрує дальше будовати церковъ. На однôй парохіи рѣдко котрый высидить рôкъ и не диво, що зъ напханою мошонкою вертае въ „край" (а на дорогу дôстае еще благословеньство вôдъ „А. Р. Вѣстника." — Прим. Ред.)

„Панъ превелебный" думавъ, що зробить добрый интересъ разомъ зъ „преседою". Чуемо, що вже выробили плянъ на церковь и е $5.00 и що Корбелякъ зъ „паномъ превелебнымъ" пôднялись будовы, але „панъ превелебный" жадае теперь або лоты и церковь (котрои ще нема) записати на айриского бискупа и нарôдъ теперь роздражненый, не хотять дати записати анѣ на Корбеляка, анѣ на бискупа, анѣ на „пана превелебного", тôлько на всѣхъ Русинôвъ — и такъ повстало роздвоене вже на початку у насъ, друть зъ народа нашого послѣдне и якъ не було ничь, такъ нема и не буде доброго; дѣтей звыжь 50 дичѣе безъ науки. Чужй люде смѣють ся, що „гунґеры" правлять Службу Божу въ салюнѣ, бо галя вôддѣлена вôдъ салюну лише дверми, котрй навѣть добре не замыкають и чути пôдъ часъ Службы, якъ въ салюнѣ піяки запивають ся! — Ганьба вамъ проводирѣ тутешнй! Якъ хочете добра для насъ всѣхъ, то робѣть инакше, а не такъ, абы грошѣ нашй марно ишли, а за тое абы зъ насъ смѣяли ся чужй тай свои!

Мы Галичане и часть зъ угорскои стороны не дамо анѣ цента на такй порядки, бо не хочемо, абы мы давали нашу кровавицю, а бискупъ айрискій, „панъ превелебный и двохъ головачѣвъ забрали намъ всьо.... Чи се славно въ насъ ся дѣе? Е двохъ „панôвъ превелебныхъ", оденъ словеньскій, другій тоже мадярскій и нема надѣѣ анѣ на руску школу анѣ на гараздъ у насъ.

Иванъ зъ Галичины.

Зъ Mayfield, Pa.

Робота коло насъ трохи поправила ся, що дай Боже, абы такъ потревало якихъ два до три роки.

Дня 17. с. м. вôдбула ся у насъ прогулька на дохôдъ рускои банды. Забава вôдбула ся знаменито, на котрôй приґравали три англицкй банды зъ поблизькихъ околиць. Орхестра пôдъ проводомъ п. Ю. Обушкевича зложена зъ майфільдскихъ хлопцѣвъ, приґравала до танцѣвъ и все вôдбулось въ якъ найкрасшôмъ порядку.

Але одно, що менѣ жаль, а що мушу зганити, то була одна помылка у хлопцѣвъ вôдъ банды. А то було такъ:

У насъ есть ажь пятьохъ рускихъ готельникôвъ, то щобъ жаденъ зъ нихъ не гнѣвавъ ся, рѣшили хлопцѣ набрати пива въ бровари. Броварникъ прирѣкъ дати, але опôсля вôдмовивъ, звиняючи ся тымъ, що готельники не схотѣли бы потому вôдъ него нѣчо брати. Обурений хлопцѣ, гадаючи, що то змова рускихъ салюністôвъ, пошли до жида и тамъ взяли напитки. И чи не ганьба то для насъ? На, най бодай жидъ заробить, абы лишь не свôй. — Встыдъ рускй хлопцѣ!

Горожанинъ.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ

(Духоборцѣ ѣдуть до Канады. — Робôтничій рухъ. — Культурни руски елементы. — Еміграція до Канады.)

Товариство английске гуманітарне въ Лондонѣ заняло ся долею переслѣдованыхъ духоборцѣвъ на Кавказѣ и намѣряе ихъ числомъ до 10.000 душь переселити до Канады. Минувшого тыжденя приѣхали були делеґаты до Оттавы, а оденъ купець-Англикъ зъ Москвы A. Maude, князь Гильковъ и двѣ родины духоборцѣвъ. Mr. J. A. Smart, заступникъ міністра справъ внутрѣшныхъ подавъ делеґатамъ потрѣбнй информаціи и вôдтакъ вôдѣхали они до Winnipeg, де головный комміссіонеръ W. F. McCreary познакомить ихъ докладно зъ усѣми вôдносинами въ Манітобѣ и въ пôвнôчно-захôдныхъ территоріяхъ. Если-жь делеґаты вôднесуть добре вражѣне и порѣшать, що Канада вôдповѣдна на поселене, то тй тысячки душь, переслѣдованыхъ россійскимъ рядомъ за вѣру, ще сеи осени опинять ся въ Канадѣ. Они розкажуть нашимъ людямъ зъ Галичины и Буковины, що се россійскій урядъ, та яка доля бѣдного хлопа въ Россіи. Вже то справдѣ велика ганьба для Россіи, щобъ она при кôнци 19 вѣка проганяла тысячки людей за те, що они мають свою вѣру и на свôй способъ Бога хвалять. Та ажь треба було Англикôвъ, щобъ змилосердились и перевезли бѣдный нарôдъ, зъ его прадѣднои землѣ, зъ прекрасного Кавказу, въ далеку Канаду!

Сегорôчнй жнива въ Канадѣ выпали зовсѣмъ добре. Морозъ пошкодивъ лишь въ провінціи Саскачеванъ. Нашихъ тысячки народа знайшло роботу при жнивахъ и при молоченю збôжа, зъ Онтаріо приѣхало 4500 робôтникôвъ, а таки не выстарчило — великій попытъ за робôтникомъ. Деннє платили по $2.00 и больше, лишь хто не хотѣвъ, то не заробивъ. Такожь при желѣзницяхъ богато нашого народа працюе. Нова лінія желѣзницѣ зъ Sifton до Swan River майже на укôнченю и при тôй желѣзници працюють майже выключно нашй люде зъ околицѣ Dauphin.

Вже то куда говорити, то говорити, а таки нашь нарôдъ не послѣдный въ Канадѣ. Про старыхъ не знаю, бо имъ вже не перемѣнити ся, они врештѣ поховали ся по корчахъ — ихъ не видно, але молоде поколѣне, а особливо дѣвчата представляють прекрасный культурный елементъ. За нашими дѣвчатами ажь друть ся Англики. По всѣхъ мѣстахъ, по найпоряднѣйшихъ домахъ, повно нашихъ дѣвчатъ на службѣ. Недавно самъ міністеръ Сифтонъ припоручивъ выслати двѣ рускй дѣвчины, до столицѣ Оттавы, на службу. Кобы лишь тй дѣвчата вертали опять на фармы до свого рôдного народу, кобы вôддавались за нашихъ легинѣвъ, а певно въ хатѣ завели-бъ иншй порядокъ и грядуче поколѣне було-бъ инше, до людей подôбне.

Осѣнною порою не богато наплыло нашого народу — больше Нѣмцѣвъ зъ Россіи и кôлька рускихъ родинъ зô Спол. Державъ.

Зô справозданя урядового довѣдуемось, що за послѣдныхъ 12 лѣтъ прійшло до Канады 400.000 поселенцѣвъ зъ Европы.

А ще одно, щобъ не забути. Въ галицкôй газетѣ „Дѣло" вычитавъ я оголошене корабельнои компаніи

— То панна такожь не спить? — вôдповѣвъ Гансъ такимъ самымъ голосомъ.

— Нѣ, мôй пане! Добрый вечеръ!

— Добрый вечеръ, моя панно!

— Що вы тамъ двигаете?

— Я зднявъ мапу.

— Дякую вамъ, пане Гансъ!

Панъ Гансъ не знавъ, що вôдповѣсти на ту подяку и наступила на хвилю мовчанка.

— Пане Гансъ! — розпочала розмову опять панна.

— Чимъ можу служити вамъ панно Льори?

— Пане Гансъ, мусимо порадитись взглядомъ розводу.

— Дѣйсно, взавтра скоро свѣтъ!

Опять мовчанка. Мѣсяць глипнувъ цѣкавымъ окомъ на двое молодыхъ людей и сховавъ ся зъ посмѣхуючою ся міною за Гансову хату.

— Пане Гансъ!

— Панно Льори?

— Менѣ дуже смѣшно зъ розводомъ.

Въ голосѣ панны не можь було не запримѣтити певного мелянхолічного звуку.

— Менѣ такожь смѣшно, панно Льори.

Якійсь тужный жаль бренѣвъ безъ сумнѣву въ тыхъ словахъ.

— Якъ рѣчи теперь стоять, то було-бъ не на мѣсци розводовый процесъ вôдкладати.

— Дѣсно! тôлько жадна проволока!

— И тому мы повиннй нашй нарады, якъ найскорше почати.

— Такъ есть, якъ найскорше, панно Льори.

— Найлѣпше було-бъ, если-бъ мы таки заразъ нынѣ почали нарады.

— Я зовсѣмъ вашои гадки, панно.

— То було-бъ найлѣпше, если-бъ вы до мене на гору выйшли. Мѣсяць зайшовъ, а тамъ на улици за зимно.

— Я прійду заразъ. Я лишь де-що лѣпшого на себе закину.

— Тôлько безъ церемоній, прошу.

Гансъ зникъ въ домѣ — выйшовъ скоро назадъ на улицю, перейшовъ скорымъ крокомъ на другу сторону, запукавъ зъ легонька до дверей, даючи знати о своей присутности. Панна Нюменъ отворила. И то треба сказати, що она въ бѣлôй раннôй сукни выглядала такъ чаруючо, що не тôлько въ Struck Oil и въ цѣлôй околици, але навѣть въ цивілізованôмъ краю, могла служити за подивъ.

Гансъ ввôйшовъ въ дôмъ и дверѣ замкнулись за нимъ.

При нарадахъ надъ розводомъ не могли они анѣ разъ на вспôльну гадку зголитись. Бо вже на другій день, якъ шерифъ въ гросерни панны Нюменъ еи властительку вôдвѣдавъ, щобъ розвѣдатись, якъ стоять справы, мусѣвъ вôнъ завважати, якъ панъ Гансъ — якъ ся шерифъ пôзнѣйше выразивъ, властивымъ собѣ выразомъ — „свои уста впростъ на тварь панны Нюменъ скеровавъ." На его здивоване пытане, оповѣщено ему, що они не могли вспôльно згодити ся на способъ поступованя розводового и въ наслѣдокъ того порѣшили погодитись зъ конечностю.

Переклавъ Н. Д.

БАБА и ЧОРТЪ.

Баба йшла собѣ по кладцѣ,
А на серединѣ
Сей стоявъ, щобы и не снивъ ся
Хрещенôй людинѣ.

Баба спугалась антипка;
Вôнъ ся ѣй кланяе
И чемненько и ввѣчливо
Хвостикомъ махае.

Далѣй каже: — „не страхай ся,
Чого ся бояти?
Я хотѣвъ лишь, бабусенько,
Въ тебе ся спытати:
Хто е лучшій, Богъ на небѣ,
Чи дѣтько рогатый?"

Баба крутить ся, думае
Щобы тутъ сказати?
Скажу: Богъ есть лучшій зъ неба
Вôдъ дѣтьчого роду —
Ще проклятый сей антипко
Друлить мя у воду.

А сказати: лучша Бога
Сила ся ворожа.....
Недоленько моя нещасна —
Се образа Божа!

Тай вортить ся, тай мѣркуе,
Бѣдить ся, зôтхае, —
Наконець несмѣло и тихо,
Такъ вôдповѣдае!

— Та! Богъ добрый и нѣкуды
Правды тои дѣти,
Се говорять старшй люде
И щебечуть дѣти.

Тай и вамъ нѣчого, пане,
Най бы вѣкували!
Тôлько люде за щось дуже
Васъ у „зубы" взяли.*)

*) Себъ то: сплетнѣ склали.

ДВѢ КОЗЫ.

Байка.

На потоцѣ — мѣжь лозы
Стала кладка до проходу;
Тамъ зустрѣлись двѣ козы.

„Чомъ ты не шукала броду?
Прѣчь зъ дороги, заверни ся!"

„„Що ми за велика панѣ!
Ты — зъ дороги уступи ся!""

И тй козы двѣ поганй
И уперти зъ гнѣвомъ въ оцѣ
Гей-же до себе рôжками....
Ухопили ся лабками
И — скупали ся въ потоцѣ!...

Де незгода въ родинѣ, въ спорôдненôй людинѣ
Искра гнѣву и мести палае —
Вмѣсто згоды, любови, лишь проклоны и змовы,
Ненависть у серцяхъ плекаесь...
Бѣдный тамъ нарôдъ, силы му не стане,
Спôдлѣе, врештѣ — жити перестане...

Лѣрвакъ-Салюхъ.

зъ Роттердамъ, де стоить, що за 100 зр. перевозить та компанія людей зъ Роттердамъ ажь до Winnipeg. На око здавало-бъ ся, що оно дешевше, бо зъ Гамбурга до Winnipeg контовала шифкарта сего лѣта 117 зр. Однакъ, хто знае добре вôдвôсины, мусить абсолютно вôдрадити ѣзду до Канады на Роттердамъ. Чому? — По перше: нашй люде, якъ приѣдуть до Ню Йорку въ своихъ праѣдѣнихъ одягахъ, то американскій паны збѣгають ся, якъ на цирк. — Урядъ иммиграційный вышукуе всякй можливй и неможливй причины, щобъ такихъ людей повернути до краю. А якъ вже немае грошей и не може подати именъ своихъ знакомыхъ, до котрыхъ ѣде, того певно повернуть на лиху долю до Галичины. Я вже згадовавъ въ „Свободѣ“ за такихъ людей, котрыхъ повернули до краю. Дальше. Люде, котрй ѣдуть на Ню Йоркъ до Канады, мусять ѣхати до Winnipeg черезъ Спол. Державы. По дорозѣ пересѣдають ся по кôльканайцять разôвъ зъ потягу на потягъ, поштуркованй службою колѣйною и ледви зъ великою бѣдою, споневѣрянй, збѣдженй прителепають ся до Winnipeg. Хотячй достати ся на кольовію, мусять ѣхати канадійскою желѣзницею, а компанія желѣзнича C. P. R., котра перевозить зъ Winnipeg даромъ тыхъ людей, котрй ѣдуть на Halifax, каже собѣ солоно платити тымъ людямъ, що ѣдуть на Ню Йоркъ. Отже, якъ видно, ту нема зыску, только велика страта. Длятого обовязкомъ всѣхъ часописей въ Галичинѣ и на Буковинѣ и всѣхъ освѣченыхъ людей есть справляти людей на Гамбургъ, а не на Италію, не на Роттердамъ, нѣ на Бременъ. Най грôшь хлопскій не марнуесь, най нашъ бѣдный народъ не поневѣряесь, бо за то великій грѣхъ!

Несторъ Дмитрôвъ.

НОВИНКИ.

Новй товариства въ Галичинѣ.

У Львовѣ оснувало ся товариство для розвою рускои штуки; стовариженье зареестроване зъ обмеженою порукою. Товариство мае дбати про розвôй рускои штуки въ загалѣ, а зъ особна: малярства, рѣзбарства и золотарства, такъ церковного якъ и свѣтского помѣжь членами товариства, достарчуванемъ тымъ-же же релъ заробку, выконуванемъ артистичныхъ робôтъ водповѣдно вымогамъ сучасной штуки совѣстно и по змозѣ дешево, утримуванемъ виставъ штуки, удержуванемъ артистичнои робôтнѣ, посередничанемъ при купнѣ и продажи дѣлъ штуки, та взагалѣ спôльными силами пôдпирати змагання своихъ членôвъ до корисного розвою питомои рускои штуки и спомагати въ мѣру фондôвъ товариства артистôвъ и артистичныхъ помôчникôвъ. Такимъ способомъ зберуть ся вже разъ въ громаду всѣ рускй малярѣ, котрй хочь и талановитй, мусѣли неразъ пропадати задля браку пôдмоги. Другимъ товариствомъ, котре тежъ небавомъ мае увôйти въ житє есть товариство рускихъ письменникôвъ. Цѣлею того товариства буде громадити кола

себе всѣхъ нашихъ письменникôвъ безъ огляду на ихъ політичнй переконаня, пôдпомагати грôшми ихъ працю, а навѣть запомагати ихъ самыхъ на случай слабости або старости.

Оденъ полкъ войска загинувъ

Лишь въ однôй Америцѣ могло щось подôбного статись, щобъ цѣлый полкъ загинувъ, а нѣхто зъ командуючихъ офіцирôвъ не знавъ куды дѣлось 1200 людей зъ арміи. А однакъ щось подôбного лучилось зъ 32 мічіганьскимъ полкомъ, котрый загинувъ мѣжь Jacksonville, Fla., а Island, Mich. Въ Европѣ чули вже про пропащй безъ вѣсти передній сторожъ, котрй загинули въ чужихъ краяхъ, але нѣхто не чувъ, щобъ мôгъ загинути цѣлый полкъ — и то въ своимъ краю. Полкъ войска числить 800 до 1.200 людей, а зложеный крôмъ простыхъ воякôвъ зъ богато офіцирôвъ и пôдофіцирôвъ. Чи-жъ можливе, щобъ подôбне число загинуло безслѣдно хочь бы и пôдъ часъ землетрясеня або навѣть повени? Въ Мічіганъ непокоились люде довшій часъ, коли дали имъ знати, що ихъ 32-ій полкъ выѣхавъ зъ Jaksonville, а про него нѣ чутки за кôльканайцять днѣвъ. Звернено ся до свого сенатора, котрый телеграфовавъ до головного адютанта въ міністерствѣ вôйны, а той знова вганявъ телеграфомъ по всѣхъ усюдахъ, та нѣгде не мôгъ воякôвъ дошукатись. — Пропало 1200 людей, мовь камѣнь у воду. Довго не було про нихъ чутки. Ажь вкôнци самй дали знати про себе, що въ якôйсь мѣстинѣ ждали на приказы и потяги ажь минувшого тыждня вернули до Мічіганъ. На хоседный случай головный, войсковый зарядъ не знавъ за кôлька днѣвъ, де дѣвъ ся его полкъ. Чи бувъ въ Азіи, чи въ Антілахъ, чи вкôнци въ Сполученыхъ Державахъ.

Рускій баль въ Буффальо

Дня 5. с. м. руске братство св. Іоана зъ Буффальо устроило великій баль на дохôдъ того-жъ товариства. Гостей такъ своихъ якъ и чужихъ, зôбралось досить, и забавлялись всѣ охочо ажь до пôзнои ночи. Завважати ту треба, що не всѣ рускй робôтники въ Буффальо и околици дôйшли до той розумнои гадки, що имъ бы треба лучитись и держатись спôльно, бо деякотрй волѣють перемелювати обридлй вже споры за вѣру, а другй жіють собѣ самй для себе и до нѣчого не творять ся.

Читайте!

Вже вийшла зъ друку просвѣтна книжочка пôдъ заголовкомъ: „Конституція Сполуч. Державъ Пôвнôчнои Америки“ — подавъ Ст. Макарь. Понеже знане основныхъ законôвъ нашои державы, есть не малою вагою для кождого американьского горожанина, а тымъ бôльше для рускихъ робôтникôвъ, котрй стараючись о амер. горожанство, мусять складати малый испытъ зъ тои конституціи, тожь сподѣемось, що книжочку кождый купить. Не стоить она богато, бо лишь 10 центôвъ. Въ Jersey City, N. J., въ Yonkers, N. Y., въ Ansonia, Conn., Olyphant, Pa., Pittsburg, Pa., Shamokin, Pa., Mt. Carmel, Pa., тй книжочки набути можна въ читальняхъ або Всеч. отцѣвъ духовныхъ, а прочій най пишуть до редакціи „Свободы.“

Загадки.

1) Двохъ людей знайшло 8-гальонову бочку, повну вина и также двѣ бочôлки порожнй, одна мѣстила 5 гал., а друга 3 гал., та що бôльше посудины не мали то конче мусѣли рôвно подѣлити ся по 4 гал. То въ якій способъ се зробили?

2) Оденъ слуга, будучи у лѣсѣ фѣрою по дрова, погтравъ ланцухъ на 5 kавалкôвъ, а прийшовши до коваля, казавъ собѣ зварити або бувъ цѣлый. Коваль видячи се, казавъ: Сей ланцухъ потребуе бути въ 4-охъ мѣстяхъ звареный, а я рахую за кожде перетяте огнива 2 ц., а за зваренє 3 ц., отже у чотырохъ мѣсцяхъ зварити и перетинати буде коштувати 20 ц., а слуга жалуючи гроша, вынайшовъ способъ, що ланцъ бувъ зваренылй лише въ трехъ мѣсцяхъ, а бувъ цѣлый и коштовало его лише 15 ц. — Якъ то?

Л. К.

— Зачуваемо, що о. Гр. Грушка мае выѣхати на зиму до Канады и буде навертати духоборцѣвъ на св. православіе.

— Зачуваемо, що въ Perth Amboy нашй братя хочуть привернути у себе порядокъ. — Щастъ имъ Боже!

— Маешь дѣти? Чому-жъ не запишете ихъ до „Союза?“ Коштуе лишь 25 цвѣтôвъ на мѣсяцъ, а дѣти умирають дуже часто, частѣйше якъ старшй.

— Потрѣбна до служби руска дѣвчина або жена. Мусить умѣти добре варити, прати и прасувати (білѣовати). Зголошувати ся треба, за поданемъ жаданои заплаты, до редакціи „Свободы“ — Mt. Carmel, Pa., P. O Box 13.

Рôздвяна свѣчка*)

Оповѣданє

Богдана Лепкого.

Федорко Скорый, властитель крамницѣ въ селѣ Горичичахъ, торгувавъ передъ святами богато бôльше, якъ звычайно.

Звычайно дневный оборотъ въ єго касѣ не переходивъ риньского, передъ святами лучало ся и такъ, що була пятка, и бôльше якъ пятка.

Для такого торгу варто и кузьню заперти (вôнъ бувъ коваль) та лишь купецтвомъ занятись, а для кôлькохъ шѣстокъ то годѣ цѣлои днины гаяти. Отъ и теперь, передъ Рôздвомъ, вôнъ заперъ кузьню, сѣвъ на лаву при теплôй печи и торгуе. Тому тютюну, тому дрôжджій, а тому муки; спродасть и знову сѣдае спочивати. Запаливъ люльку и роздумуе.

Гей, гей, милый Боже! Якій бы то торгъ бувъ, коли-бъ люде до жидôвъ не ходили! Але добре що и тѝ купують та не покидають мене. Все щось капне.

Его роздумоване перервавъ хрупôтъ снѣгу пôдъ чоботами. Хтось йшовъ до склепу. За хвилю вôдчинили ся дверѣ и на порозѣ появивъ ся мужикъ.

— Слава — — —

— Слава — — —

— А що тамъ скажете дядьку?

— Свѣчки хочу.

— Якои-жь вамъ свѣчки?

— Ну, свѣчки. Звычайно, свѣчки.

— У мене єсть всѣлякѝ, — каже купець, — єсть за нового, єсть за два, єсть и за пять. Єсть грубѝ, єсть тонкѝ, єсть яснѝ, єсть и темнѝ, якои кому треба.

— Покажѣть за нового — каже мужикъ — а ино щобы добра.

Склепаръ пôшовъ и доставъ цѣлый оберемокъ. Вынявъ одну и подавъ дядькови.

Дядько взявъ обережно въ руку, оглянувъ, вôддавъ и каже:

— Менѣ-бъ, бачите, бôльшои. То за мала. Менѣ такои на стôлъ. Знаете?

— Ага, вамъ на святый вечѣръ, правда? — каже купець, — у мене єсть особеннѝ свѣчки на святый вечѣръ. Зъ Рогатина, зъ „Народнои Торговлѣ“ привѣзъ, дуже гарнѝ и дешевѝ. Ось вамъ. Прошу. Правда, що гарна?

— Та звычайно свѣчка — каже дядько — куды тамъ свѣчцѣ гарною бути. Отъ собѣ свѣчка. А що за ню?

— Сѣмъ новыхъ — каже купець.

— Сѣмъ новыхъ! — ажь крикнувъ дядько и поставивъ свѣчку, немовь водпекуючись еи.

— Я за сѣмъ новыхъ достану двѣ. Такъ менѣ Боже!

— Не клянѣть ся. Я вамъ самъ дамъ двѣ, лишь не такѝ. А тая мусить коштувати сѣмъ. Менче не може. Якъ менѣ достанете таку свѣчку за пять або за шѣсть, то я вамъ тую дурно дамъ.

— А якъ дôстану, то що буде, га? — пытае дядько и вôдъ смѣху ажь щирить великѝ бѣлѝ зубы. Ану, покажѣть но еи ту! — Взявъ и оглянувъ вдруге. Змѣривъ на пяди вздовжь, примѣривъ до великого пальця въ грубôсть, потягнувъ за ґнôтъ и знову поставивъ на лаву.

— Дамъ шѣсть — сказавъ рѣшучо.

— Що шѣсть? — спытавъ здивованый купець. — Она мене самого бôльше коштуе. Такъ менѣ Боже! А де-жь моя дорога до мѣста, де податокъ доходовый, де мôй дохôдъ, зарôбокъ? Прецѣнь я такожь хочу жити!

— Жити кажете... А хиба-жь вы не живете? Маете кузню. Хочете шѣсть, то берѣть.

— За шѣсть не дамъ, шкода вашои мовы.

— А тринайцять за пару?

— И то нѣ.

— Нѣ?

— Нѣ!

— Якъ нѣ, то бувайте здоровѝ. Зъ кôнця Марина купила якосьту за чотырнайцять у мѣстѣ, але такѝ, що хоть у церкви на престолѣ клади. Куплю и я.

— Склепъ для всякого рôвный.

— А вже-жь що рôвный.

— Бувайте здоровѝ!

— Идѣть здоровѝ!....

Й дядько посунувъ до дому, пригадуючи собѣ по дорозѣ, яка була довга и яка груба. Бѣла, чи жовта. Нѣ таки бѣла, якъ снѣгъ.

* * *

На другій день зôбравъ ся и пôшовъ до мѣста. На дворѣ було ясно и заносило ся на морозъ. Тому взявъ зъ лôжка верету, зложивъ якъ хустку и обвязавъ ся; насамперѣдъ довкола шиѣ, вôдтакъ черезъ груди на перехресте, попôдъ пахи и на плечехъ стягнувъ на ключку. Бувъ беспечный, що не змерзне. По дорозѣ здыбавъ судѣда и ишли разомъ. У двôйку лекше.

Прійшли до мѣста.

Сусѣдъ кинувъ ся за своими орудками, вôнъ за своими, за свѣчкою.

Прійшли до жидôвского крамику, надъ котрымъ виднѣла ся тыпôчна напись: Swarz, midel, powidel i innych delikatesuf.

Ту цѣле село Горыничѣ залагоджувало свои справунки коренннѝ и ґалянтерійнѝ. Нынѣ цѣлый крамикъ бувъ набитый людьми. Анѣ пропхатись. Нашъ дядько ставъ собѣ по заду при самыхъ дверехъ.

Такъ ждати, якъ нашь мужикъ, нѣхто на свѣтѣ не потрафить. Де не прійде, жде зъ шапкою у руцѣ годинами цѣлыми. Смирно, терпеливо. Такъ смирно жде вôнъ и своеи долѣ.

Крôзь дверѣ вѣтеръ тягне, люде разъ вразъ входять и выходять, пôштуркують его, а вôнъ жде. Дôбравъ вôдваги и гукае: Гей чуете, маете свѣчку, що?

Вôнъ добре знае, що свѣчка есть, самъ навѣть видѣвъ, якъ люде куповали. Але якже инакше почати?

— Гей, чуете, маете свѣчку? — гукае вдруге, втрете, вчетверте, а жиды, звычайно обслугують тыхъ, що близше.

— Маете свѣчки? — гукнувъ нарештѣ такъ сильно, що ажь оглянули ся.

Жидъ взлостивъ ся.

— Иги на васъ! Пощо менѣ людей страшите? Та-жь видите, що часу не маю.

— Якъ вы не маете, то и я не маю — вôдповѣвъ дядько и выйшовъ зъ крамницѣ.

Куды теперки йти? Де мотузе, знае, де желѣзо, тажь, але де свѣчки, мыло цукоръ и таке друге, то знавъ лишень оденъ склепикъ; тамъ вôнъ все купувавъ. Тамъ купувавъ его сусѣдъ, зъ права и зъ лѣва, тамъ купувавъ его батько, а може и дѣдъ. Ставъ и мѣркуе, куды поступитись.

— А куды-жь бы? — До першого-лучшого зайду и вже. За свои грошѣ я панъ.

Вôдчинивъ дверѣ и увôйшовъ до якогось склепу.

— Чого вамъ треба? — пытае купець.

— Чого? свѣчокъ.

— У мене свѣчокъ нема. Въ мене книгарня. Идѣть до склепу.

— А ту що, не склепъ?

— Склепъ, але не зо свѣчками — каже купець.

— Що то менѣ за склепъ, коли свѣчокъ нема! — вôдповѣвъ дядько, але тогды, якъ стоявъ на порозѣ и не боявъ ся купця.

Коли не ту, то дôстану де инде — погадавъ собѣ и пôшовъ.

На розѣ. на сходкахъ побачивъ торговлю зъ великими вôкнами та золотистыми вывѣсками.

— Ити, чи не ити? Ити. За свои грошѣ, а не за краджений. Нема чого боятись.

Вôтворивъ дверѣ та ажь злякавъ ся. Самѝ паны та войско. Вôдъ золотыхъ ґузикôвъ та ковнѣрôвъ, ажь блескъ бе. Ѣдять, пють, та говорять.

— Хлопови не приступай, — погадавъ собѣ дядько та бѣгцемъ зо склепу.

— Чекайте ґаздо! Не втѣкайте! — кричавъ купчикъ.

— Кажѣть, чого вамъ треба?

— Ого не здурить, добре, що втѣкъ — думае дядько, идучи широкою мѣскою улицею.

Ну, але куди-жь бы ему теперь? Прецѣнь безъ свѣчки не верне.

Що сказавъ бы Федорко. Смѣявъ бы ся зъ него.

Конечно треба купити.

Щаслива гадка прійшла ему до головы.. Порадити ся кого небудь.

Здыбавъ якогось селянина та пытае, де бы ему купити свѣчку, таню и добру, а той ему радить до Вайнльоза.

То дуже добрый жидъ и свѣчки въ него найлучшѝ.

Пôшовъ нашь дядько до Вайнльоза, дали ему свѣчку, оглянувъ; примѣрявъ, потягнувъ за ґнôтъ и пытае, що за ню.

— Вôсѣмъ новыхъ — вôдповѣдае купець.

— Вôсѣмъ новыхъ — повтаряе дядько и знову оглядае свѣчку.

— Кажѣть, що за тую свѣчку? — пытае въ друге, зовсѣмъ спокôйно, такъ якъ бы нѣчого не чувъ.

— Ой яки-жь бо вы ґаздо нуднѝ! — обрушивъ ся купець.

— Та же чулисьте, що вôсѣмъ новыхъ.

— Вôсѣмъ новыхъ кажете, за отту смаркачку! — вôдповѣдае дядько.

— Коли вамъ смаркачка, — каже купець, — то дайте сюды. Ще зломите, то не до вашихъ рукъ.

И вôдбирае свѣчку. — Що то може бути хлопска натура!

Мыслить, що я маю часъ торгувати ся зъ нимъ пôвъ дня за дурну свѣчку.

— Що дурна — то правда! — вôдповѣдае дядько и сягае за пазуху.

— Хочете пять, то берѣть. Бôльше не варта. Кобы я такъ, якъ тая свѣчка скапавъ, неварта.

Того вже було купцеви за богато.

— Лишѣть! — крикнувъ. — Идѣть собѣ геть и не заваджайте. Зъ такимъ якъ вы я не говорю. Дурный!

— Овва! Якій мудрый! — каже дядько, але знову ажь за дверми.

— А шкода! Бувъ бымъ давъ шѣсть, бо свѣчка добра. Ставна. Вертати нѣяково, бо якійсь лютый купчикъ. Що ту робити? Полѣте нынѣ на тѝ свѣчки зайшло. Грошѣ маєшь, а купити не годенъ!.... Е! Така пôду до свого Мошка. Най ся, що хоче дѣе, а свѣчку мушу купити! — та завернувъ до крамику зъ вывѣскою: Szwarz, midel, powidel.

Мошко, коли его побачивъ, усмѣхнувъ ся злобно, якъ Юда.

— Якъ ся маете ґаздо! Що тамъ нового чувати? Давносьмо ся не бачили!

Дядько не вôдповѣвъ нѣчо. Засоромивъ ся, хвильку пождавъ и каже:

— Дайте но менѣ свѣчку!

— Яку вамъ свѣчку?

— Ну, яку-жь бы? Таку, якъ люде купують.

— Ага! вамъ певно на свята, на „вилѣю.“ Прошу, маете.

Дядько взявъ и почавъ оглядати. Змѣрявъ довгôсть, примѣривъ до великого пальця въ грубôсть, потягнувъ за ґнôтъ и покивавъ головою. Була коротша, тонша, ґнить мала якъ зъ мотузка и не була такъ бѣла якъ у Федорка. Але выбирати не було коли, бо вечѣръ йшовъ и вѣтеръ зрывавъ ся.

— Що хочете за тую свѣчку? — спытавъ ся тихо.

— Даете вôсѣмъ новыхъ и буде ваша.

— А пять не досыть? Вы бы серця не мали, за таку свѣчечку та вôсѣмъ новыхъ брати!

Жидъ не вôдповѣвъ нѣчо, лишень выбѣгъ з-за ляды, пôдбѣгъ до мужика и вырвавъ вôдъ него свѣчку.

— Тьфу на васъ! Идѣть собѣ вôдъ склепу! Я васъ и видѣти не хочу. Идѣть! идѣть! идѣть!

— Тихо Мошку! — Зацитькувавъ мужикъ. — Не лайте ся, бо люде! Кажѣть що хочете?

— Нѣчо не хочу вôдъ такого, якъ вы. Я для васъ свѣчки не маю. Обходивъ цѣле мѣсто, облѣтавъ, а на остатку до мене приходить

Мужикъ выслухавъ супокôйно и глянувъ по грошѣ.

— Возьму пару.

Жидъ мовчить.

— Чуете Мошку! Пару возьму!

Жидъ дальше мовчить.

— Дамъ дванайцять новыхъ.

Жидъ мовчить.

— Чуете? Кажу дванайцять! Добре?

— Нѣ!

— А кôлько-жь?

— Чотырнайцять и вôдчепѣть ся вôдъ мене.

Вôдчисливъ чотырнайцять и забравъ свѣчку.

Въ додатку дôставъ кусникъ паперу, обвинувъ и выйшовъ зо склепу.

Мѣжь тымъ на дворѣ стемнѣло ся. Вѣтеръ ставъ подувати, а морозъ таки добре потискавъ. — Дядько йшовъ жваво и нѣсъ у скостенѣлыхъ рукахъ свѣчки, якъ трофей. Бувъ гордый, що на тôлько пригодахъ поставивъ на своимъ и въ мѣстѣ. Лишень коли переходивъ по при сѣльску, крамницю Федорка Скорого, похиливъ голову до долу. Ему здавало ся, що на порозѣ, въ хатѣ, стоить Федорко и каже:

— Видишь. За тѝ самѝ грошѣ я тобѣ дававъ гарнѣйшу свѣчку, а ты не хотѣвъ! Стратвесь днину, намерзъ ся, ногами бивъ и наслухавъ ся всячины, щобы лишень не купити... у свого.

*) Оповѣданє се передрукуємо зъ „Буковины“, котре стане поучаючимъ и для амер. Русинôвъ.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!

Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!

Ив. Франко.